

УДК 656.611.2

Онешко Світлана Володимирівна

*кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри економіки і фінансів
Одеський національний морський університет*

Онешко Светлана Владимировна

*кандидат экономических наук, профессор,
профессор кафедры экономики и финансов
Одесский национальный морской университет*

Oneshko Svitlana

*PhD of Economic Sciences, Professor
Professor of Economics and Finance
Odessa National Maritime University
ORCID: 0000-0003-2313-3984*

Пойдо Олена Кирилівна

*магістрант кафедри економіки і фінансів
Одеського національного морського університету*

Пойдо Елена Кирилловна

*магистрант кафедры экономики и финансов
Одесского национального морского университета*

Poido Olena

*Undergraduate of the Department of Economics and Finance
Odessa National Maritime University*

ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СУДНОПЛАВНИХ КОМПАНІЙ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

**ПОВЫШЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУДОХОДНЫХ КОМПАНИЙ: УЧЕТНЫЙ
АСПЕКТ**

**IMPROVING THE ECONOMIC EFFICIENCY OF SHIPPING
COMPANIES: ACCOUNTING ASPECT**

Анотація. У дослідженні визначені особливості послуг компаній з управління суднами та зроблено висновок, що сучасна модель комерційного управління може ефективно існувати тільки при наявності комплексної системи таких інструментів, як оцінка та облік рейсів, фактичні розрахунки за результатами рейсів, розрахунок повного навантаження, консультування найкоротших маршрутів для судна, розрахунок найму екіпажу, контроль рахунків та грошових коштів від фрахтувальників. За критерієм ефективності результатів діяльності судноплавної компанії проведена систематизація та дана оцінка основних зовнішніх та внутрішніх факторів. Визначено, що збільшення об'ємів інвестицій та грошового потоку компанії ускладнює обліковий момент господарських операцій та потребує нових підходів щодо формування та обліку оброблення даних. Аргументовано, що ефективним способом вирішення встановлених у дослідженні проблемних моментів діяльності судноплавних компаній та підвищення її прибутковості є придбання програмних продуктів, які забезпечують ефективне управління віддаленими виробничими об'єктами, управління активами компанії та зменшують ризик витрат на локальні ремонтні моменти та аварійні ситуації. Впровадження комп'ютеризації з позиції підвищення ефективності має такі позитивні наслідки: мінімізація помилок у менеджменті; підвищення оперативності прийняття управлінських рішень; посилення офісного контролю за технічним обслуговуванням суден і використанням матеріалів і запасних частин; зменшення непродуктивних простоїв суден;

оптимізація суднових запасів і обсягів закупівель, виключення помилкових закупівель; полегшення сертифікації судноплавної компанії відповідно вимогам Міжнародного Кодексу для безпечного управління судами і по запобіганню забрудненню та у відповідності зі стандартами якості; скорочення тривалості сюрвейєрських перевірок суден; зменшення витрат на зв'язок за рахунок мінімізації обсягу переданих даних при одночасному збільшенні інформативності повідомлень. Серед широкого переліку різноманітного програмного забезпечення виділено програмний продукт BASSnet, наведені його характеристики для досягнення цілі підвищення ефективності.

Ключові слова: *ефективність, управління, облік, контроль, комп'ютеризація, судноплавна компанія.*

Анотація. *В исследовании определены особенности услуг компаний по управлению судами и определено, что современная модель коммерческого управления может эффективно существовать только при наличии комплексной системы таких инструментов, как оценка и учет рейсов, фактические расчеты по результатам рейсов, расчет полной загрузки, консультирование коротких маршрутов для судна, расчет найма экипажа, контроль счетов и денежных средств от фрахтователей. По критерию эффективности результатов деятельности судоходной компании проведена систематизация и дана оценка основных внешних и внутренних факторов. Определено, что увеличение объемов инвестиций и денежного потока компании усложняет учетную момент хозяйственных операций и требует новых подходов к формированию и учету обработки данных. Аргументировано, что эффективным способом решения установленных в исследовании проблемных моментов деятельности судоходных компаний и повышения ее прибыльности является приобретение программных продуктов, обеспечивающих эффективное*

управление удаленными производственными объектами, управление активами компании и уменьшают риск расходов на локальные ремонтные моменты и аварийные ситуации. Внедрение компьютеризации с позиции повышения эффективности имеет следующие положительные результаты: минимизация ошибок в менеджменте; повышение оперативности принятия управленческих решений; усиление офисного контроля за техническим обслуживанием судов и использованием материалов и запасных частей; уменьшение непроизводительных простоев судов; оптимизация судовых запасов и объемов закупок, исключения ложных закупок; облегчения сертификации судоходной компании в соответствии с требованиями Международного Кодекса для безопасного управления судами и по предотвращению загрязнения и в соответствии со стандартами качества; сокращение продолжительности сюрвейерских проверок судов; уменьшение расходов на связь за счет минимизации объема передаваемых данных при одновременном увеличении информативности сообщений. Среди широкого перечня разнообразного программного обеспечения выделено программный продукт BASSnet, приведены его характеристики для достижения цели повышения эффективности.

Ключевые слова: *эффективность, управление, учет, контроль, компьютеризация, судоходная компания.*

Summary. *In the researched identified features of services of ship management companies and it is proved that the modern model of commercial management can effectively exist only in the presence of complex system of such tools as estimation and the account of navigation, actual calculations of results of navigation, calculation of full loading, consultation of the shortest routes for the vessel, crew hire calculation, control of accounts and cash from charterers, efficiency analysis in the form of an equivalent time charter for any required*

period. According to the criterion of efficiency of results of activity the systematization is carried out and the estimation of the basic external and internal factors which the company on management of courts faces is given. It is determined that the increase in investment and cash flow of the company complicates the accounting of business transactions and requires new approaches to the formation and accounting of data processing. The directions on increase of profitability of the companies on management of vessels are offered, namely: a choice of additional directions of activity (maintenance of port repair works, creation of additional specially equipped fleet); analysis of long-term charterers and selection of optimal organizational management structures, search for opportunities to maximize the strengths of companies, reduce the impact of weaknesses and threats. It is determined that an effective way to solve the identified problems in the study and increase the profitability of shipping companies is to purchase software products that provide effective management of remote production facilities, asset management and reduce the risk of local repairs and emergencies. The introduction of computerization from the standpoint of improving efficiency has the following positive consequences: minimization of management errors; increasing the efficiency of management decisions; strengthening office control over the maintenance of ships and the use of materials and spare parts; reduction of unproductive downtime of courts; optimization of ship's stocks and volumes of purchases, elimination of erroneous purchases; facilitating the certification of a shipping company in accordance with the requirements of the International Code for the Safe Management of Ships and for Pollution Prevention and in accordance with quality standards and reducing the duration of surveying of ships etc. Among the wide list of various software the software product BASSnet is allocated, its characteristics for achievement of the purpose of increase of efficiency are resulted.

Key words: *efficiency, management, accounting, control, computerization, shipping company.*

Постановка проблеми. Компанії з управління суднами надають клієнтам повний спектр послуг відповідно до найвищих стандартів судноплавства та здійснюють різноманітні послуги, пов'язані з експлуатацією, обслуговуванням, збором, продажем і покупкою, фінансуванням і торгівлею власним флотом по всьому світу безпечним, ефективним і прибутковим способом. Особливістю послуг з управління суднами проявляється у необхідності врахування усіх аспектів роботи судна, зосередження на безпечних та екологічних операціях, високоякісних програмах технічного обслуговування та досягненні цілей замовника. Багатоманітність послуг, що надаються, включає фрахтування, експлуатацію, ремонт, модернізацію, технічне обслуговування та безпеку до інших периферійних видів діяльності, таких як страхування, R&I та звернення за претензіями, якісне постачання бункерів та мастильних матеріалів, бухгалтерські послуги.

Сучасна модель комерційного управління може ефективно існувати тільки при наявності комплексної системи таких інструментів, як оцінка та облік рейсів, фактичні розрахунки за результатами рейсів, розрахунок повного навантаження, консультування найкоротших маршрутів для судна, розрахунок найму екіпажу, контроль рахунків та грошових коштів від фрахтувальників. Всі вищезазначені завдання, які виконує компанія з управління суднами відбуваються за допомогою сучасних морських ІТ-рішень, програмного забезпечення для управління суднами та бухгалтерського обліку, що є актуальним для прибутковості судноплавного бізнесу. Крім того на теперішній час відбувається збільшення об'ємів інвестицій та грошового потоку судноплавної компаній, що ускладнює обліковий процес господарських операцій, пов'язаний з організацією їх документування та документообороту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідність врахування галузевих особливостей бухгалтерського обліку визначено Філіпом Чі-Хва

Ченгом у дисертаційному дослідженні таким чином: «оскільки існують різні види галузі, система бухгалтерського обліку повинна відповідати галузі. Жодна система обліку не може бути застосована безпосередньо до кількох галузей промисловості, за винятком випадків, коли галузі є ідентичними за своєю природою та управлінням [1, с. 39].

Обліковий аспект діяльності судноплавних компаній досить активно обговорюється серед науковців та включає висвітлення питань щодо галузевих особливостей бухгалтерського обліку з визначенням групи специфічних об'єктів та напрямки їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку у роботі М.І. Бондар [2]; формуванням методики та організації обліку й аудиту витрат по перевезенню вантажів підприємствами водного транспорту у роботі Ю.П. Остапенко [3]; обґрунтуванням методичного підходу до облікового відображення наслідків надзвичайних ситуацій з судном у роботах С.В. Тарасенко [4; 5]. Серед зарубіжних науковців вважаємо виділити праці Ф. Чі-Хва Ченгена [1], О. Дуру, Дж. П. Мілескі і Е. Гюнес [6], Т. Цзяньфан [7]. З позиції невирішених проблемних питань, вважаємо виділити недостатність освітлення питань щодо комп'ютеризації бухгалтерського обліку.

Формування цілей статті. Мета дослідження – визначити напрямки підвищення економічної ефективності діяльності судноплавних компаній в ракурсі удосконалення облікового процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. У результаті здійснення діяльності багатофункціональні судноплавні компанії стикаються з проблемами, як зовнішніми (обслуговування клієнтів, експлуатацією суден, вантажно-розвантажувальними операціями, координації агентів з документацію тощо), так і внутрішніми (незабезпеченість координації відділів компанії, недостатня оптимізація роботи с клієнтами, відсутність або безсистемність електронного документообігу тощо). Технічне управління різними типами суден здійснюється відповідно до

Міжнародного Кодексу з управління безпекою (International Security Management (ISM) Code) та Міжнародним Кодексом з охорони суден і портових засобів (The International Ship and Port Facility Security (ISPS) Code).

Систематизація основних зовнішніх та внутрішніх факторів, з якими стикається судноплавна компанія за критерієм ефективності функціонування наведена на рис. 1.

Рис. 2. Зовнішні та внутрішні фактори впливу на ефективність діяльності судноплавної компанії

Джерело: складено авторами з використанням [8; 9]

Більш детальну оцінку основним зовнішнім та внутрішнім факторами дамо нижче.

Обмежена кількість часу на захід та вихід судна. Прикладом дії даного фактору є наявність днопоглиблювальних робіт збільшує час знаходження суден у порту за рахунок затримки відходу й приходу суден,

значно порушує оголошений раніше розклад, так як не встигнувши завантажитися до певного часу, судно або чекає до вечора, або до ранку.

Некомпетентність екіпажу судна. Недосвідчений та/або некомпетентний екіпаж робить неприпустимі помилки, пов'язані з кріпленням вантажів, установки вагонів, через що можливий ризик завдати шкоди судну, а також нанести шкоди вантажу.

Довге оформлення документів на вантажні машини. Оформлення документів агентами починається одночасно з навантаженням судна. Проблемою є те, що на судно можна вантажити тільки оформлені машини, відповідно з'являються затримки. Вивантаження судна займає в середньому 5 годин, за цей час можна оформити всю документацію і без затримок розпочати завантаження судна, відразу після вивантаження.

Вибір незручного майданчика для оформлення вантажних машин. Зазвичай на території порту знаходиться декілька майданчиків для оформлення машин, потрібно вибирати найбільш зручного, для швидкого навантаження судна, так як буде витрачено менше часу на шлях машин, які шикуються в кілька рядів і навантаження іншого судна не буде перешкоджати навантаженню.

Відсутність входження компанії у морський кластер, що є необхідним для покращення взаємовідносин з портами, а також зменшення митних зборів.

Збільшення об'ємів інвестицій та грошового потоку компанії ускладнює обліковий момент господарських операцій та потребує нових підходів щодо оброблення даних. При цьому необхідно мати на увазі, що з позиції формування грошових потоків у судноплавній галузі найбільш істотний вплив здійснюють: фрахтовий ринок, ринок купівлі-продажу суден, суднобудівний ринок і ринок фінансування судноплавства.

На теперішній час деякі компанії з управління суднами використовують паперову документацію, яка, в умовах обчислення

великого масиву даних, є досить витратною. Вважаємо за необхідне перехід на електронний документообіг, який надає переваги у вигляді збільшеної надійності, простоти та меншою потребою щодо обробки в часі.

Проблему недостатньої оптимізації роботи с клієнтами необхідно вирішувати з метою уникнення невиконання договірних зобов'язань. Реалізація цього напрямку включає у себе заходи щодо зменшення ризиків у вигляді перегляду вимог до клієнтів стосовно термінів надання необхідних документів та сплати послуг.

Вирішення перелічених проблемних моментів сприяє вдосконаленню надання послуг компанії по роботі з суднами і створює покращені умови для зростання економічної ефективності.

Напрямки щодо збільшення прибутковості компаній з управління суднами вважаємо доцільним визначити таким чином:

- вибір додаткових напрямів діяльності (забезпечення припортових ремонтних робіт, створення додаткового спеціально оснащеного флоту);
- аналіз довгострокових фрахтувальників, вибір оптимальних організаційних структур управління, пошук можливостей максимального використання сильних сторін компаній, зменшення впливу слабких сторін і прояву загроз. Вважаємо, що на сьогодні пріоритетними об'єктами управління господарською діяльністю судноплавної компанії, які повинні підлягати економічному аналізу є такі: аналіз ефективності використання флоту (морських/річкових суден); аналіз ефективності надання транспортних послуг; аналіз собівартості транспортних послуг та витрат; аналіз ефективності використання ресурсів.

Вважаємо, що ефективним способом підвищення прибутковості судноплавної компанії є придбання програмних продуктів, які можуть забезпечити ефективне управління віддаленими виробничими об'єктами, управління активами компанії та зменшити ризик витрат на локальні

ремонтні моменти та аварійні ситуації. Програмні продукти для управління активами на судах раніше позиціонувалися як спосіб організації технічного обслуговування судових технічних засобів. Однак включення в ці програми функцій складського обліку, покупки матеріалів і запасних частин, процедур системи управління безпекою судноплавства та енергоефективності призвело до використання більш широкого поняття «Управління активами на судах». Регулюючись цим терміном, вважаємо, що для підвищення економічної ефективності судноплавних компаній необхідно покращити менеджмент завдяки купівлі модернізованих програмних продуктів, що забезпечить ефективне дистанційне управління судових технічних засобів та призведе до зменшення майбутніх капітальних витрат на постійні ремонти, сприятиме швидкому та раціональному технологічному процесу і, як наслідок, збільшить показники рентабельності.

Якщо на початку нинішнього століття питання доцільності комп'ютеризації управління активами на судах був дискусійним, то в даний час застосування комп'ютерів для планування технічного обслуговування, ведення складського обліку на судах і підготовки різних звітів і заявок вважається таким же природним, як і підготовка документів з використанням додатків Microsoft Office.

У той же час судноплавні компанії допускають серйозні помилки у виборі і адаптації програмного забезпечення для управління своїми активами. Це призводить до того, що вибране програмне забезпечення виявляється або надмірно складним і витратним у використанні і від нього доводиться відмовлятися, або погано адаптованим до специфіки спільного використання судовими екіпажами і технічними підрозділами компаній, або малоприсадибними для внесення елементарних модифікацій у базу даних, де формуються документи. У ряді випадків ефективному застосуванню програм перешкоджає помилкова термінологія, застосована

програмістами, які не мають кваліфікації в області технічного менеджменту суден.

У зв'язку з викладеним є актуальним здійснення вибору та адаптації програмного забезпечення для управління активами на судах з урахуванням накопиченого досвіду комп'ютеризації технічного менеджменту в судноплавних компаніях. Але для цього, перш за все, необхідно пояснити основну мету використання програмного забезпечення в цій сфері діяльності, так як часто ефект від комп'ютеризації намагаються шукати в економії фонду заробітної плати. Комп'ютеризація управління активами, так само як і комп'ютеризація бухгалтерського обліку, не приводить до скорочення штатів і не полегшує працю фахівців, так як вимагає від них додаткового вміння працювати на комп'ютерах і дозволяє виконувати виробничі функції більш організовано. Тому ефект економії заробітної плати не виникає. Більш того, витрати по заробітній платі можуть збільшитися через залучення більш кваліфікованих фахівців і розширення персоналу підрозділу комп'ютерних технологій. Основна мета комп'ютеризації – управління активами.

Впровадження комп'ютеризації для підвищення ефективності функціонування судноплавних компаній має такі позитивні наслідки:

- мінімізація помилок у менеджменті;
- підвищення оперативності прийняття управлінських рішень;
- посилення офісного контролю за технічним обслуговуванням суден і використанням матеріалів і запасних частин;
- зменшення непродуктивних простоїв суден;
- оптимізація судових запасів і обсягів закупівель, а також виключення помилкових закупівель (заявки з різних суден об'єднуються по постачальникам з використанням оптимальних закупівельних обсягів, що дозволяє домогтися максимальних знижок у постачальників);

- полегшення сертифікації судноплавної компанії відповідно вимогам Міжнародного Кодексу для безпечного управління судами і по запобіганню забрудненню та у відповідності зі стандартами якості;
- скорочення тривалості сюрвейерських перевірок суден;
- зменшення витрат на зв'язок судноплавної компанії з судами, так як мінімізується обсяг переданих даних – передаються тільки зміни, що відбулися в базах даних як на судні, так і в офісі, замість розгорнутих звітів і повідомлень (скорочення обсягу може досягати 50% при одночасному збільшенні інформативності повідомлень).

Серед широкого переліку різноманітного програмного забезпечення необхідно виділити програмний продукт BASSnet, який за своїми характеристиками рекомендується на балкера суховантажного типу. BASS AS, Норвегія (<http://bassnet.no>) поставляє програмний продукт BASSnet з 1997р. Підтримка забезпечується також 4 зарубіжними офісами. За повідомленням фірми вона поставила програмне забезпечення більш ніж на 2000 суден більш ніж 100 компаніям [10]. Регулярно в Норвегії організовуються курси навчання з можливістю пройти навчання за спеціалізованими модулями програми: закупівлі, ризик-менеджмент, захист навколишнього середовища, управління проектом докування судна, управління безпекою, управління документами, кріюінг.

Нижче наведені характеристики програмного забезпечення BASSnet для досягнення задач забезпечення конфіденційності та підвищення ефективності функціонування:

1. Однобічний алгоритм хешу для паролів, що зберігаються в базі даних BASSnet, не можна дешифрувати або реінжинірувати. Якщо паролі загублені або забуті, користувач повинен подати запит на скидання від системного адміністратора.

2. Права доступу до персональних даних. Системні адміністратори можуть заборонити певним користувачам доступ до вкладок, реєстрів та звітів, що містять особисті дані.

3. Інструмент маскування користувача. Системні адміністратори можуть анонімізувати неактивних користувачів з усіх систем BASSnet та неактивний екіпаж від менеджера з персоналу BASSnet.

4. Управління всебічною бібліотекою обладнання. Функція «Налаштування обладнання» дозволяє створювати та керувати бібліотекою наявного обладнання. Обладнання також містить Стандартні інструкції, матеріали та документи, якими можна ділитися по всьому флоту. Користувачі офісу можуть легко отримати огляд того, як певне обладнання використовується для всього парку.

5. Технічне обслуговування та матеріали у програмі BASSnet:

- організація планування та виконання обраного режиму обслуговування щодо окремих суден або всього флоту;
- функція управління флотом дозволяє планувати, виконувати, відстежувати та переглядати дані технічного обслуговування та стратегію технічного обслуговування флоту;
- повна інтеграція з якістю та безпекою, підтримка в дозволах на роботу, безпечний аналіз роботи, оцінка ризиків, звітність про події тощо.
- безпроблемна інтеграція з технічним обслуговуванням, менеджером з персоналу, закупівлями та BASSnet Financials, що дозволяє відслідковувати проєкти з ефективністю та прозорістю;
- відстеження витрат на проєкти й бюджети, прогнозів завдяки системи закупівель та фінансів BASSnet.

6. Облегшена і раціональна програмна система закупівель, вдосконалений модуль управління контрактами, управління електронними

рахунками, а також інтеграція з модулями проєктів дає більш ефективний контроль у керуванні бюджетами.

7. Контроль фінансів:

- охоплює всі аспекти облікового циклу, активи, бюджети, кредиторську та дебіторську заборгованість тощо та безперебійну передачу даних з інших модулів, що забезпечує операційну ефективність;
- сучасний модуль функції суднового журналу, організованого за трьома категоріями діяльності: рейс, спеціальна подія та оперативні події;
- модуль операцій включає: відомості про судна, електронні журнали, керування робочим та відпочинковим часом, управління сертифікатами та управління навколишнім середовищем;
- сумісність з ЄС (MRV) для моніторингу, звітності та перевірки.

8. Звітність з безпеки та інформації (SAFIR):

- забезпечення управління якістю за всіма бізнес-процесами. Методика ґрунтується на основних принципах у рамках переглянутих стандартів ISO 9001 та Кодексу ISM;
- здійснення обробки подій (нещасних випадків / інцидентів тощо), аудитів та інспекцій, проведення тренувань та навчань;
- проведення аналізу по всьому флоту завдяки потужної функції статистичної обробки масиву даних.

9. Управління ризиками інтегровано в різні модулі, що дозволяє проводити оцінку ризику й безпечної роботи.

10. Упорядкування морських операцій (Менеджер документів) є ефективним засобом управління та розповсюдження статутних і фірмових документів у флоті та офісах – принцип роботи «офіс без паперу». Функція доступу та додавання документів на кожному рівні транзакцій дає потужний контроль за впровадженням системи управління якістю.

11. Менеджер з людських ресурсів забезпечує ефективне управління екіпажем та охоплює цілі процеси від набору, планування, дотримання STCW та Crew Matrix, керування поїздками екіпажів, тренінгів, бюджетів екіпажу, а також всеохоплюючої оплати заробітної плати, різноманітних національностей екіпажу та законодавчих вимог. Цей блок інтегрований зі зовнішніми системами.

Для перевірки доцільності покупки даного програмного забезпечення необхідно оцінити не тільки клієнтські, а й фінансові показники ефективності впровадження системи BASSnet у діяльність компанії, оскільки вони напряду впливатимуть на зростання рівня прибутковості та фінансової стійкості, а також загальної конкурентоспроможності компанії на ринку.

Висновок. У дослідженні визначені напрямки підвищення економічної ефективності діяльності судноплавних компаній в ракурсі удосконалення облікового процесу. Встановлено, що в результаті здійснення діяльності багатофункціональні судноплавні компанії стикаються з проблемами зовнішнього та внутрішнього характеру, приведена їх систематизація за критерієм ефективності результатів діяльності. Запропоновано задля вирішення встановлених проблемних питань діяльності судноплавних компаній та підвищення її прибутковості придбання програмних продуктів, які забезпечують ефективне управління віддаленими виробничими об'єктами й активами та зменшують ризик витрат на локальні ремонтні моменти та аварійні ситуації. Серед широкого переліку різноманітного програмного забезпечення виділено програмний продукт BASSnet, наведені його характеристики для досягнення цілі підвищення ефективності.

Література

1. Cheng Ph. C.-H. Accounting for maritime carriers: Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy. Oklahoma State University, 1960 May, 1964. 201 p.
2. Бондар М.І. Бухгалтерський облік діяльності судноплавних підприємств: галузеві особливості. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2013. №3 (27). С. 3-17.
3. Остапенко Ю.П. Методика та організація обліку і аудиту витрат по перевезенню вантажів підприємствами водного транспорту: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2016. 300 с.
4. Тарасенко С.В. Бухгалтерський облік діяльності судноплавних компаній: організація і методика: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.09. Житомир, 2014. 23 с.
5. Тарасенко С.В. Місце судноплавних компаній на ринку водного транспорту: вплив на організаційно-методичні положення бухгалтерського обліку. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. Житомир: ЖДТУ. 2012. № 3 (61). С. 295-302.
6. Duru O., Mileski J.P. and Gunes E. Performance obligations for "revenue from contracts with customers" principle in the shipping industry. *Maritime Business Review*. 2017. Vol. 2 No. 3. PP. 211-223.
7. Jianfang T. The disclosure of cash flow and financial risk in shipping in China. Master of science in shipping management. 1999. 63 p.
8. Жихарева В.В., Онешко С.В. Ціноутворення на морському транспорті: навч. посіб. Одеса: КУПРІЄНКО СВ, 2018. 230 с.
9. Жихарева В.В. Теория и практика инвестиционной деятельности судоходных компаний: монография. Одесса: ИПРиЭЭИ, 2010. 480 с.
10. Official site BASSnet Streamlining Maritime Operations. Available at: <https://www.bassnet.no/> (accessed: 02.10.2021).

References

1. Cheng Ph. C.-H. Accounting for maritime carriers: Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy. Oklahoma State University, 1960 May, 1964. 201 p. (in English)
2. Bondar M.I. Bukhhalterskyi oblik diialnosti sudnoplavnykh pidpriemstv: haluzevi osoblyvosti. Problemy teorii ta metodolohii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu. 2013. # 3 (27). S. 3-17. (in Ukrainian)
3. Ostapenko Yu.P. Metodyka ta orhanizatsiia obliku i audytu vytrat po perevezenniu vantazhiv pidpriemstvamy vodnoho transportu: dis. kand. ekon. nauk: 08.00.09. Kyiv, 2016. 300 s. (in Ukrainian)
4. Tarasenko S.V. Bukhhalterskyi oblik diialnosti sudnoplavnykh kompanii: orhanizatsiia i metodyka: avtoref. dis. kand. ekon. nauk: 08.00.09. Zhytomyr, 2014. 23 s. (in Ukrainian)
5. Tarasenko S.V. Mistse sudnoplavnykh kompanii na rynku vodnoho transportu: vplyv na orhanizatsiino-metodychni polozhennia bukhhalterskoho obliku. Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky. Zhytomyr: ZhDTU. 2012. # 3 (61). S. 295-302. (in Ukrainian)
6. Duru O., Mileski J.P. and Gunes E. Performance obligations for "revenue from contracts with customers" principle in the shipping industry. *Maritime Business Review*. 2017. Vol. 2 No. 3. PP. 211-223. (in English)
7. Jianfang T. The disclosure of cash flow and financial risk in shipping in China. Master of science in shipping management. 1999. 63 p. (in English)
8. Zhykharieva V.V., Oneshko S.V. Tsinoutvorennia na morskomu transporti. Odesa: KUPRIENKO SV, 2018. 230 s. (in Ukrainian)
9. ZHihareva V.V. Teoriya i praktika investicionnoj deyatelnosti sudohodnykh kompanij. Odessa: IPRiEEI, 2010. 480 s. (in Russian)
10. Official site BASSnet Streamlining Maritime Operations. Available at: <https://www.bassnet.no/> (accessed: 02.10.2021). (in English)